

Etika v psychologii

úvod – cíle předmětu, požadavky
základní principy etiky v psychologii
vznik etických problémů a dilemat

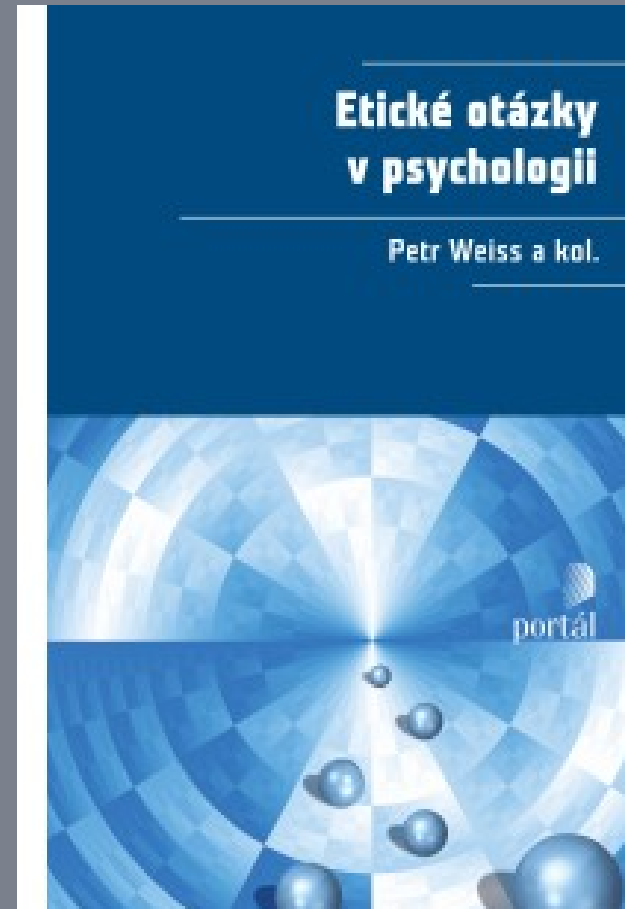
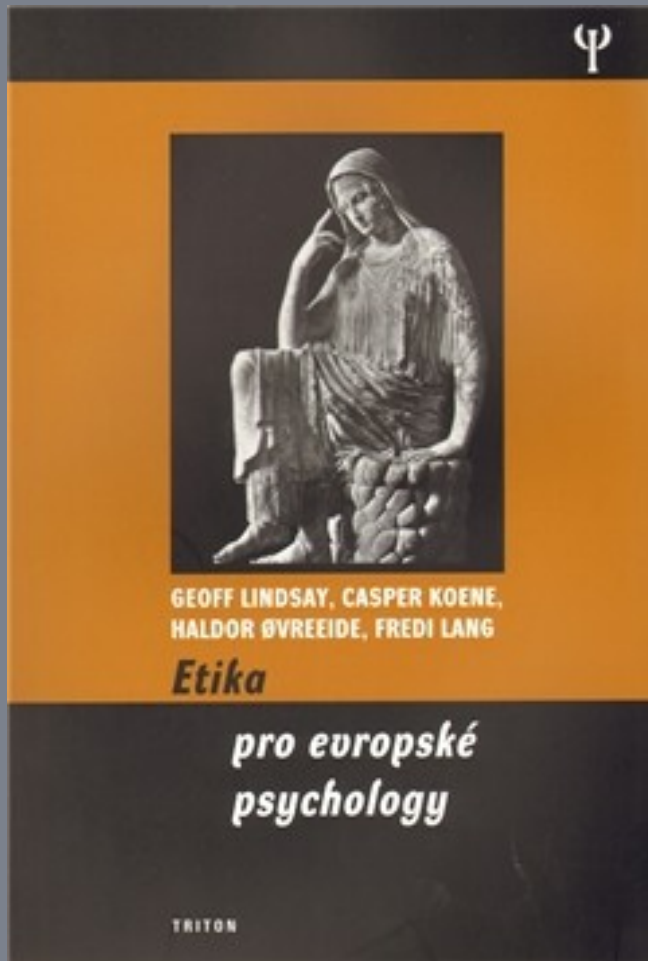
Cíle předmětu

- seznámit se s etickými problémy a dilematy v různých oblastech praxe
- zvýšit vnímavost k etickým otázkám
- seznámit se s etickými profesními standardy a naučit se vzniku etických problémů předcházet
- porozumět modelům etického rozhodování
- rozvíjet poznání vlastních hodnot a schopnost činit odůvodněná rozhodnutí při etickém rozhodování
- rozvíjet schopnost kriticky uvažovat o etických otázkách v psychologii
- rozvíjet etické chování v psychologické praxi a výzkumu

Osnova

- Úvod: význam a uplatnění etiky v~psychologii
- Základní koncepty etiky; etické diskurzy a dimenze; etické problémy a jejich vznik/původ, etická dilemata
- Vybrané etické teorie: konsekvenční, deontologické, společensky/charakterově založené teorie
- Základní etické principy respektu, kompetence, zodpovědnosti a integrity
- Etické uvažování a rozhodování, řešení etických problémů
- Možnosti regulace psychologické činnosti: zákony a vyhlášky, profesní etické kodexy, etické komise, možné preventivní prostředky a sankce, situace v ČR a zahraničí
- Etika v psychodiagnostice
- Etika v klinické psychologii a psychoterapii
- Etika v poradenské psychologii
- Etika v pracovní psychologii
- Etika v psychologickém výzkumu

Literatura - povinná

Literatura - doporučená

Hodnocení

Podmínkou úspěšného ukončení předmětu je

- 1) 80% (aktivní) účast na seminářích
- 2) domácí seminární práce
- 3) 75 % bodů v závěrečném písemném testu

Domácí seminární práce

- analýza etického dilematu (dle vlastní volby)
- rozsah 2-5 normostran
- podrobnější zadání včetně osnovy práce ve studijních materiálech v ISu
- termín odevzdání **21. dubna 2019**
(do odevzdávarny v IS)

etika

- z řeckého *ethos* = zvyk, obyčej, mrav
- disciplína filozofie, zabývající se morálkou, principy správného a nesprávného jednání (v situacích, kde je možnost svobodného rozhodnutí)
- hodnotí činnost člověka z hlediska dobra a zla

základní principy etiky

9 základních principů etiky v psychologii podle Koochera a Keith-Spiegelové (1998)

- ne(po)škodit, neublížit
- respektovat autonomii
- činit dobro
- spravedlnost
- důvěryhodnost, spolehlivost, oddanost klientovi
- důstojnost klienta
- laskavost a soucit
- usilovat o nejvyšší kvalitu
- přijetí zodpovědnosti

základní principy etiky

- k diskusi:

co je pro vás nejdůležitější zásadou?
pořadí těchto principů?

může i psycholog, který např. není
přirozeně laskavý a soucitný, tyto zásady
dodržovat?

etický problém vs dilema

- etický problém – složitá situace, která vyžaduje řešení a morální rozhodování; je zřejmé, jaké je správné řešení, ale z nějakého důvodu (osobní hodnoty, kontext atd.) je obtížné se rozhodnout.
- etické dilema – volba mezi dvěma nevhodnými, nechtěnými možnostmi; konflikt morálních principů; není zřejmé, která volba bude lepší, správná

etické dilema

- k diskusi:

vzpomeňte si na etické dilema, které jste řešili: při studiu, na praxi, v práci, v osobním životě...

které principy se v něm střetávaly?

vznik etických problémů

- neznalost etických zásad
- činnost mimo oblast své kompetence
- necitlivost vůči potřebám klientů nebo dynamice situace
- využívání klientů
- nezodpovědnost, nedbalost
- hledání odplaty za domnělé křivdy
- strach
- výjimečné „uklouznutí“
- racionalizace

není to neetické, pokud...

(podle Pope, Vasquez, 1999)

- není to neetické, pokud nemluvíme o etice
- není to neetické, pokud neznáme zákon, etickou zásadu nebo kodex, který to zakazuje
- není to neetické, pokud to kolegové dělají taky
- není to neetické, pokud si nikdo nestěžoval
- není to neetické, pokud si to klient přál

není to neetické, pokud...

- není to neetické, pokud za to může klient
- není to neetické, pokud jste se ten den necítil úplně ve své kůži
- není to neetické, pokud vám někdo řekl, že jedna etická komise kdesi a kdysi řekla, že to je v pořádku
- není to neetické, pokud víte, že zákony a etické kodexy píšou lidé, kteří nemají tušení, jak tvrdá je realita psychologické praxe

není to neetické, pokud...

- není to neetické, pokud jsou lidé z etických komisí nebo z vedení vaší instituce sami nepoctiví, hloupí, extremističtí, zcela jiní než vy, nebo se proti vám spikli
- není to neetické, pokud je to pohodlnější než to dělat jiným způsobem
- není to neetické, pokud na to nikdo nepřijde – nebo když přijde, tak z toho nejspíš nic nebude dělat

není to neetické, pokud...

- není to neetické, pokud dodržíte ostatní etické zásady
- není to neetické, pokud nemáte v úmyslu nikomu ublížit
- není to neetické, pokud nikdo nedokáže, že přesně to, co jste udělali, bylo jedinou příčinou poškození klienta
- není to neetické, pokud se to nechystáte udělat více než jednou

není to neetické, pokud...

- není to neetické, pokud to vede k vyššímu příjmu nebo větší prestiži
- není to neetické, pokud vám to nikdo nedokáže
- není to neetické, pokud jste důležitým člověkem
- není to neetické, pokud jste příliš zaneprázdnění

Dr. Drsňák

- Klient v slzách sdělil své terapeutce Janě Starostlivé, PhD., jakou hroznou zkušenost měl s předchozím terapeutem. Říká, že dr. Robert Drsňák klidně seděl mnohé hodiny bez jediného slova, nebo si listoval časopisem, zatímco klient mluvil. Když už něco dr. Drsňák řekl, byla to jednoduchá rada, jako například „rozejděte se s ní“ nebo „když se cítíte tak blbě, tak proč se prostě nezabijete?“ apod. Dr. Starostlivá znala Dr. Drsňáka a zdálo se jí to velmi podivné. Chtěla se pokusit prodiskutovat tento případ s Dr. Drsňákem, ale když to klientovi navrhla, klient začal být téměř hysterický a rezolutně to odmítal s tím, že nechce podstupovat riziko, že by byl identifikován...

Dr. Froid

- Dovídáte se od klientů a kolegů terapeutů, že z vašeho kolegy terapeuta je často (při sezeních i jindy) cítit alkoholový dech. Dr. Josef Froid je váš dobrý přítel, navíc o něm víte, že je to špičkový terapeut, pomáhající mnoha klientům, kterým jiní terapeuti nepomohli, má velké úspěchy ve své práci. Jdete si s ním promluvit, nabízíte pomoc, ale on jakýkoli problém s alkoholem popírá – zkazky vysvětluje závistí kolegů či přenosem klientů...

Slečna Snaživá

- Studenti třetího ročníku psychologie píšou písemnou část souborné zkoušky. Je známo, že podvádění při zkoušce může mít za následek vyloučení ze studia. Dohlížející docent Sosák přistihne dosud výbornou studentku Zdenku Snaživou při opisování z podrobného taháku. Ta se rozpláče a přede všemi spolužáky vysvětluje, že látku umí, ale samou nervozitou a touhou u zkoušky uspět si nebyla jistá a proto použila tahák.

Dr. Huláková

- Psycholožka dr. Huláková vyšetřuje v pedagogicko-psychologické poradně osmiletou Dianu Horváthovou. Na vyšetření ji poslali učitelé ze základní školy praktické, kam byla zařazena na základě žádosti rodičů. Vyšetření ukáže, že intelekt Diany je v pásmu širší normy a není důvod, aby nenavštěvovala běžnou základní školu. Když psycholožka sdělí svůj závěr Dianině matce, ta prohlásí, že chce dceru nechat „ve zvláštní škole“, protože tam chodí i její starší sourozenci a do běžné školy ji nemá kdo vodit. Diana také chce zůstat ve své staré škole, protože se bojí, že se bude špatně učit a spolužáci se jí budou smát.